

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 6 grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Skierniewicach, w sprawie z wniosku (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w S., z udziałem R. K. i J. B. oddalił wniosek o dział spadku po W. M. i zniesienie współwłasności między uczestnikami.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o ustalenie, że w dniu 8 czerwca 2007 roku Sąd Rejonowy w Skierniewicach wydał prawomocny nakaz zapłaty, w którym zasądził od J. B. i E. B. na rzecz powoda - (...) Spółdzielni Mieszkaniowej kwotę 12.401,14 zł z odsetkami oraz kosztami procesu. W dniu 15 czerwca 2008 roku zmarła W. M. - matka uczestnika J. B. i R. K.. Na mocy aktu poświadczenia dziedziczenia z dnia 4 czerwca 2014 roku, sporządzonego przed notariuszem J. S. (numer repetytorium A (...)) spadek po W. M. nabyły po 1/2 części dzieci spadkodawczyni - J. B. i R. K.. W skład spadku weszło spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu numer (...) przy ulicy (...) w S., dla którego nie ma założonej księgi wieczystej. (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa wszczęła egzekucję względem dłużnika J. B. na podstawie wskazanego nakazu zapłaty, komornik zawiesił postępowanie egzekucyjne z 1/2 udziału w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu położonym w S. przy ulicy (...). Zgodnie z zaświadczeniem z dnia 24 sierpnia 2016 roku ze Spółdzielni Mieszkaniowa (...) w S., J. B. i R. K., zgodnie z aktem poświadczenia dziedziczenia - numer (...) z dnia 4 czerwca 2014 roku, posiadają po 1/2 części udziałów w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu numer (...) przy ulicy (...) w S..

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy wskazał, że wniosek w sprawie powinien obejmować jedynie dział spadku, a nie również zniesienie współwłasności ponieważ współwłasność w prawie do przedmiotowego lokalu wynika jedynie ze spadkobrania. Sąd Rejonowy wskazał, że w rozpoznawanej sprawie wnioskodawca oparł swoje żądanie działu spadku na okoliczności, że dłużnik odziedziczył spadek po matce oraz na wezwaniu komornika prowadzącego egzekucję do usunięcia braków formalnych wniosku poprzez przedłożenie tytułu egzekucyjnego przeciwko wszystkim spadkobiercom - na podstawie art. 779 § 1 k.p.c. Tymczasem, w ocenie Sądu meriti, powołany przepis nie ma zastosowania w rozpoznawanej gdyż nie chodzi w niej o odpowiedzialność za długi spadkowe - dłużnikiem nie jest spadkodawca W. M., a spadkobierca J. B.. Nie jest zatem możliwe uzyskanie, stosownie do treści art. 779 § 1 k.p.c., tytułu egzekucyjnego wobec uczestniczki R. K., bowiem nie jest ona i nie może być dłużnikiem wnioskodawcy. Sąd I instancji uznał, że w sprawie egzekucyjnej komornik zajął jedynie przysługujący dłużnikowi J. B. udział 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do przedmiotowego lokalu, wobec czego wierzyciel - wnioskodawca nie ma interesu prawnego w złożeniu wniosku o dział spadku i zniesienie współwłasności, i takiego działu i zniesienia nie może się domagać. Na chwilę obecną, w ocenie Sądu Rejonowego, egzekucja z ww. udziału w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu może się toczyć, a wierzyciel może uzyskać zaspokojenie z tego udziału. Sam fakt dotychczasowej bezskuteczności egzekucji nie stanowi podstawy do żądania przez wierzyciela działu spadku.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniosła (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa w S., zaskarżając je w całości i zarzucając Sądowi Rejonowemu naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.:

- art. 506 k.p.c., art. 779 § 1 k.p.c., art. 887 § 1 k.p.c., art. 911 k.p.c., art. 909 § 1 k.p.c., art. 912 k.p.c., art. 510 § 1 i 2 k.p.c., § 112 pkt 1 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, mające istotny wpływ na wynik sprawy przez ich niezastosowanie i oddalenie wniosku o zniesienie współwłasności i dział spadku w sytuacji, gdy samo stwierdzenie, iż wnioskodawca nie jest zainteresowanym w sprawie, podczas gdy inni uczestnicy przyłączyli się co do zasady do wniosku o zniesienie współwłasności, nie może skutkować oddaleniem wniosku, zaś przeciwnie powoduje konieczność podjęcia przez Sąd czynności w celu ustalenia zainteresowanych w sprawie, zawiadomienia ich o toczącym postępowaniu i umożliwieniu w nim udziału,

- art. 384 § 1 k.p.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy polegającej na nie rozpoznaniu wniosku o dział spadku i zniesienie współwłasności i oddaleniu złożonych wniosków dowodowych.

W oparciu o powyższe zarzuty, apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna i skutkowałą uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Rejonowemu w Skierniewicach do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, w tym również rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżone orzeczenie nie poddaje się weryfikacji w toku instancji. Zapadłe rozstrzygnięcie nie może się ostać w obrocie prawnym, a to dlatego, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

Pojęcie "istoty sprawy", o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniechania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, opubl. baza prawna LEX Nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, opubl. baza prawna LEX Nr 519260 oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, opubl. baza prawna LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12). Inaczej mówiąc "nierozpoznanie istoty sprawy" oznacza uchybienie procesowe sądu pierwszej instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego, przez co rozumie nie wniknięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji pominięcie tej podstawy przy rozstrzygnięciu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań pozwu, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia.

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżone rozstrzygnięcie, skoncentrował w całości swoją uwagę i rozważania na kwestii legitymacji procesowej skarżącej Spółdzielni Mieszkaniowej w S. do wystąpienia z inicjującym przedmiotowe postępowanie wnioskiem o dział spadku po W. M. i zniesienie współwłasności między uczestnikami. Ostatecznie Sąd meriti uznał, że skarżąca takiej legitymacji czynnej nie posiada z uwagi na brak interesu prawnego do jego złożenia, a to wobec możliwości prowadzenia egzekucji z przysługującego dłużnikowi wnioskodawcy - J. B. udziału w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego.

Tymczasem – jak trafnie podniósł skarżący – Sąd meriti całkowicie pominął okoliczność, że uczestniczka postępowania R. K. podczas rozprawy w dniu 6 grudnia 2016 r. oświadczyła, iż przyłącza się do wniosku Spółdzielni Mieszkaniowej w S. o dział spadku po W. M. i zniesienie współwłasności między uczestnikami. Uczestniczka R. K. jest spadkobierczynią zmarłej W. M., w związku z czym – zgodnie z treścią art. 1037 § 1 k.c. – posiada legitymację czynną do złożenia wniosku o dokonanie przez sąd działu spadku.

W zakresie skutków procesowych powyższego oświadczenia uczestniczki R. K. Sąd Okręgowy całkowicie podziela stanowisko wyrażone w przywołanej w apelacji uchwale Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 1969 r. (sygn. akt III CZP 91/69) oraz postanowieniu z dnia 14 lutego 2014 r. (sygn. akt II CSK 216/13), zgodnie z którym przyłączenie się uczestnika uprawnionego do żądania działu spadku do wniosku osoby nieuprawnionej usuwa przeszkodę wynikającą z braku legitymacji wnioskodawcy, a tym samym uzasadnia kontynuowanie postępowania i merytoryczne rozpoznanie sprawy. Sąd Rejonowy przedwcześnie zatem zakończył przedmiotowe postępowanie wydając zaskarżone rozstrzygnięcie.

Stwierdzone uchybienie skutkuje koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego w oparciu o art. 386 § 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd meriti przede wszystkim przeprowadzi uzupełniające postępowanie dowodowe, którego finałem będzie – po dokonaniu oceny całokształtu materiału dowodowego – ponowne poczynienie ustaleń faktycznych przede wszystkim co do składu majątku spadkowego po W. M. na chwilę jego otwarcia i na moment dokonywania działu. W wypadku, gdyby okazało się, że pewne należące do spadku przedmioty już nie istnieją, Sąd ustali także, czy zostały one od chwili jego otwarcia bezprawnie zniszczone, zużyte, przywłaszczone bądź w inny sposób rozdysonowane w sposób, nieodpowiadający zgodnej woli spadkobierców, za to uzasadniający ewentualne roszczenia podnoszone w tym zakresie przez uczestników; roszczenia takie również mieszczą się w katalogu zawartym w art. 686 k.p.c. jako dotyczące posiadania przedmiotów spadkowych (tak np. w uchwale SN z dnia 30 maja 1980 r., III CZP 26/80, OSNC Nr 12 z 1980 r., poz. 229 lub w postanowieniu SN z dnia 24 sierpnia 2011 r., IV CSK 521/10, niepubl.) Jeśli w wyniku dokonanych ustaleń Sąd meriti dojdzie do wniosku, że istnieje majątek spadkowy uzasadniający w świetle obowiązujących przepisów wydzielenie sched spadkowych dla spadkobierców, przeprowadzi także postępowanie dowodowe co do wartości spadku oraz okoliczności mających wpływ na wielkość tych sched.

Udzielone powyżej w trybie art. 386 § 6 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. zalecenia, skutkować będą uzupełnieniem przez Sąd meriti postępowania dowodowego i dokonaniem ponownej oceny całokształtu zebranego materiału, jak również poczynieniem na nowo ustaleń w zakresie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Rejonowy rozstrzygnie również ponownie o całości kosztów zarówno postępowania pierwszoinstancyjnego, jak i – z mocy art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – postępowania przed Sądem odwoławczym.